

quia propositum Dei, quo decrevit salvare quod perierat, stat immobile; et ideo quia voluntas ejus non mutatur, sive emendatione vitæ, si tempus conceditur, sive supplicii confessione, si continuo vita exciditur, venia peccatorum fideliter præsumatur ab illo qui non vult mortem peccatoris, sed ut converteretur a perditione penitendo, et salvatus miseratione Domini vivat (*Ezech. xviii, 32; xxxiii, 41*). Si quis aliter de justissima Dei pietate sentit, non Christianus, sed Novatianus est.

CAP. LXXXI. — Quod diabolus lateant cogitationes.

Internas animæ cogitationes diabolus non videre certi sumus; sed motibus eas corporis ab illo et affectionem iudicii colligi, experimento didicimus. Secreta autem cordis solus ille novit ad quem dicitur: *Tu solus nosti corda filiorum hominum (III Reg. viii, 39)*.

CAP. LXXXII. — Cogitationes.

Non omnes malæ cogitationes nostræ semper diaboli instinctu excitantur, sed aliquoties ex nostri arbitrii motu emergunt, Bonæ autem cogitationes semper a Deo sunt.

CAP. LXXXIII. — Dæmones aomodo occupent homines.

Dæmones per energeticam operationem non credimus substantialiter illabi animæ, sed applicatione, et oppressionem uniri. Illabi autem menti illi soli possibile est qui creavit, qui natura subsistens incorporeus, capabilis est suæ facturæ.

336 CAP. LXXXIV. — De signis et virtutibus.

Signa, et prodigia, et sanitates etiam peccatores

CAP. LXXXVIII. Corpoream animam auctor dicit, ut supra, cap. 12.

A in nomine Domini facere ab ipso Deo didicimus; et cum alios hac præsumptione juvent, sibi per ambitionem humanæ gloriæ nocent, quia gloriantur in dato falso, non meriti debito.

CAP. LXXXV. — Quod nullus signis sanctus fit.

Signis et prodigiis clarum posse fieri Christianum, non tamen sanctum, si intemperatis et asperis moribus agat; temperatis autem et placidis moribus etiam absque signorum efficacia et sanctorum, et perfectum, et Dei hominem fieri, recte credimus.

CAP. LXXXVI. — Sancti quoque peccatores.

Nullus sanctus et justus caret peccato; nec tamen ex hoc desinit esse justus, vel sanctus, cum affectu teneat sanctitatem. Non enim naturæ humanæ viribus, sed propositi adjumento per Dei gratiam acquirimus sanctitatem. Et ideo veraciter se omnes sancti pronuntiant peccatores, quia in veritate habent quod plangent, etsi non reprehensione conscientie, certe mobilitate et mutabilitate prævaricatoris naturæ.

CAP. LXXXVII. — Pascha.

Pascha, id est, dominicæ Resurrectionis solemnitas, ante transgressum vernalis æquinoctii et quartæ decimæ lunæ perfectionem non potest celebrari, in eodem mense nata.

CAP. LXXXVIII. — Imago Dei anima.

Propter novellos legislatores, qui ideo animam tantum ad imaginem Dei creatam dicunt, ut quia Deus incorporeus recte creditur, etiam incorporea anima esse credatur, libere confluemur imaginem in æternitate, similitudinem in moribus inveniri.

APPENDIX XIV.

SENTENTIÆ DIFFERENTIARUM DE ACTIVA VITA ATQUE CONTEMPLATIVA.

1. Duæ sunt vitæ per quas omnes electi ad æternam beatitudinem perveniunt, activa, videlicet, et contemplativa. Activa namque vita pertinet ad dilectionem proximi, contemplativa vero ad dilectionem Dei. Utraque enim ita sibi connexa est, ut una sine alia sufficere nequaquam valeat. Quia nec dilectio proximi absque dilectione Dei quidquam prodest, neque dilectio Dei sine dilectione proximi perfectum efficere valet (*Vide Isidoriana, c. 85, n. 8*).

2. Interim vero in activa plurimi, pauci vero in contemplativa proficiunt. Illi vero perfecti esse noscuntur, qui intra Ecclesiam tempore discretio de activa vita ad contemplativam ascendere norunt, et de contemplativa ad activam per compassionem fraternam descendere sciunt.

3. Activa actio, si bene, ut decet, retineatur, selectoribus suis vitam acquirit æternam. Contemplativa autem non solum vitam, sed et præmium accumulat.

4. Ad activam itaque vitam pertinet honestum conjugium, ad contemplativam vero virginitas atque continentia. Et ideo de conjugio præceptum est; **337** de virginitate vero et continentia, non est præceptum, sed persuasio.

5. Sicut est illud in Apostolo, ubi ait: *De virginibus præceptum Domini non habeo, consilium autem do (I Cor. vii, 25)*. Et Veritas in Evangelio: *Non omnes, inquit, capiunt verbum istud, sed quibus datum est (Matth. xix, 41)*. Et infra: *Qui potest capere capiat (Ibid., 42)*.

6. Et per Isaiam prophetam Dominus de eunuchis, id est, virginibus, pollicens, ait: *Hæc dicit Dominus eunuchis: Qui custodierint sabbata mea et elegerint quæ volui, et tenuerint sedes meum, dubo eis in domo mea et in muris meis locum, et nomen melius*

C a filiis et filiabus. Nomen sempiternum dabo eis, quod non peribit (*Isai. lvi, 4, 5*). Ubi enim electi proponitur optio, procul dubio conceditur.

7. Ad activam quippe vitam convenit unicuique fideli conjuge propria uti, alienam non concupiscere, in alteram quamlibet feminam, vivente uxore, corpus suum non dividere. Ad contemplativam autem pertinet conjugium spernere, carnis commistionem refugere, castitatem vitam in hac mortalitate imitari, filios spirituales non carne, sed verbo et exemplo generare.

8. Ad activam quippe actionem congruit unicuique fideli intra Ecclesiam propriam substantiam possidere, et eam rationabiliter dispensare; aliena vero non concupiscere, neque diripere, aut fraudare. Ad contemplativam autem congruit sua omnia funditus relinquere, et absolutum a mundi sollicitudinibus Deo vacare.

9. Ad activam itaque vitam pertinet hoc quod Veritas cuidam adolescenti se interroganti primum proposuit dicens: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata. Dicit ille: Quæ? Jesus autem dixit: Non homicidium facies, non adulterabis, non facies surtum, non falsum testimonium dices. Honora patrem tuum, et matrem, et diliges proximum tuum sicut teipsum. Ad contemplativam vero expedit hoc, quod illi addidit, dicens: *Si vis perfectus esse, vade, vende omnia tua, et da pauperibus, et habebis thesaurum in celo, et veni, sequere me (Matth. xix, 47)*.*

10. Ad contemplativam igitur vitam pertinet hoc quod idem Redemptor noster solus nocte in monte orabat. Ad activam autem quod in die turbis admistus, eis prædicabat, et eorum languidos curabat.

11. Ad contemplativam namque vitam convenit

hoc quod apostolus Paulus de semetipso et cæteris A perfectis ait: *Sive mente excedimus, Deo. Ad activam vero illud, quod addidit: Sive sobrii sumus, vobis. Caritas enim Christi urget nos (II Cor. v, 13, 14).*

12. Ad contemplativam vitam, per quam unusquisque perfectus potiores virtutes supra fundamentum fidei ædificat, pertinet illud quod idem Apostolus dicit: *Si quis autem ædificat supra fundamentum hoc aurum, argentum, lapides pretiosos, si cuius opus manserit, quod superædificat, mercedem accipiet. Ad activam vero refertur hoc quod addidit: Lignum, fenum, stipulam, id est, terrenam substantiam, et rei familiaris sollicitudinem* 338: de quo adjiciens, ait: *Si cuius opus aserit, detrimentum patietur. Ipse tamen salvus erit, sic tamen quasi per ignem (I Cor. iii, 12).*

13. *Salvus, inquit, erit, non tamen mercedem accipiet, dicit, sicut de illo qui aurum, argentum et lapides pretiosos, hoc est, spirituales divitias superædificat. Ignem autem hoc in loco tribulationes vitæ præsentis, per quas justis probantur, accipiendum est.*

14. Ad activam namque vitam pertinet pauperum curam gerere, esurientes pascere, nudos operire, infirmos, vel in carcere positos visitare, hospites colligere, mæstos consolari, mortuos sepelire, domesticos carnis suæ non negligere, servis Dei obsequi, negotia populi juste discernere, et unienique jus proprium assignare, oppressis subvenire, imbecillum de manu violenti liberare, viduas ac pupillos tueri, improbis resistere, atque facinorosos per severitatem a malis actibus compefcere. Quæ omnia et his similia in præsentis vitæ tantummodo necessaria sunt.

15. Ad theoreticam, id est, contemplativam vitam pertinet præsens sæculum funditus relinquere, et mundi actibus alienum existere, cuncta præsentia mente postponere, intentionem ad cœlestia extendere, et cuncta quæ videntur quasi transacta despiciere, cogitationem mentis non in ea quæ videntur, sed in illa quæ non videntur figere, lectioni vacare, orationi insistere, et in Dei laudibus absque intermissione vigilare.

16. Ille vero, ut supra dictum est, strenue vivit, qui tempore congruo de activa vita ad contemplativam consurgere scit, et de contemplativa ad activam descendere (Forie, *descendere*) novit. De qua activa, id est, simplici actione, si paulum quispiam ad infima declinaverit, confestim ad vitia corruet, quæ illum non sursum levant, sed deorsum in barathrum peccatorum demergant.

17. Contemplativam namque vitam significavit spelunca illa interior in qua Abraham Saram conjugem suam defunctam sepelivit, et ipse humatus quæscit; sicut et omnes electos post excursum vitæ præsentis, quæ activæ vitæ comparatur, æterna contemplatio suscipit.

18. Activam vero innuit in eadem spelunca pars exterior, per quam transitur ad interiorem. Quia sicut vitæ mundanæ activa vita monumentum, ita activæ vitæ contemplativa sepulcrum est.

19. In illa enim homo, hoc est, in activa moritur omni peccato, sicut dicit Apostolus: *Dilectio proximi malum non operatur. In ista vero, id est, contemplativa, velut mortuus sepelitur ab omnium actione secularium negotiorum.*

20. Ad contemplationis intentionem figuraliter convenit hoc quod Jacob per inuitentem usque in cælum scalam angelos Dei ascendentes vidit; ad actualem vero, quod descendentes. De qua ascensione atque descensione Veritas in Evangelio ait: *Amen dico vobis, quia videbitis cælum apertos, et angelos Dei ascendentes et descendentes super Filium hominis (Joan. i, 51).* Per angelos quippe Dei sanctos prædicatores, per Filium vero hominis universos fideles Ecclesiæ, qui membra sunt Christi, exprimit.

21. Actualem quippe vitam, id est, simplicem actionem mystice significant sex anni in quibus nobis lex præcepit agros nostros serere, et vineis 339 culturam adhibere. Superiorem vero, hoc est, contemplativam figurat annus septimus, in quo jubemur a terreno opere cessare, agrum non serere, neque vineam potare.

22. Ut terram possessionis nostræ sabbatizare Sabbata sua permittamus, hoc est, qui dudum servivimus mundo, qui in sex diebus factus est, et ejus actibus occupati fueramus, tandem ad Dei servitium conversi, et a sollicitudine sæculi hujus, et mundi curibus liberi, in Deo sabbatizare, id est, mente quiescere valeamus.

23. Ad activæ vitæ perseverantiam pertinet hoc, quod a malis illa per quæ signatur sancti prædicatores in libro Ezechielis prophete, ibant, et non revertentur. In eo autem quod ibant, et revertentur, pertinet ad contemplativæ vitæ mensuram; in qua dum quisque intendit, sua reverberatus infirmitate, flectitur, atque iterum renovata intentione ad ea unde descenderat rursus erigitur. Quod fieri in activa vita non potest; de qua si quisque reflectat vel ad modicum, statim vitiorum excipi ut lux.

24. Superiorem vitam, id est, intellectualem innuntiat cœlestium animalium, hoc est, sanctorum virorum, per quæ ad alta, id est, ad cœlestia sublevantur; actualem vero designant manus eorum alis subter posita: ob hoc, quia contemplatio supereminet actioni, actio vero subsequitur contemplationem.

25. Activam igitur vitam mystice figurant sex cubiti in calamo illo, ex quo propheta Ezechiel omne adificium illud spirituale mensurari coepit. Contemplativam vero exprimit palmus, qui supra sex cubitos in eadem mensura spiritali additus esse perhibetur.

26. Hoc ideo, quia activa actio præsentis in vita habet perfectionem suam; contemplativa autem hic incipit, sed in futuro perficitur; et ideo non plenum cubitum, sed quasi medium de futura contemplatione præsentis in vita attingit.

27. Activam vitam mystice significavit Lia uxor Jacob, quæ licet fecunda foret in prole, tamen lippis erat oculis, quia actualis actio, quamvis in bonis operibus plurimos filios generat, tamen præ sollicitudine sæculi hujus ea quæ Dei sunt clarecernere non valet.

28. Contemplativam vero vitam significavit Rachel, quæ sterilibus in filiis suis esse perhibetur, sed tamen pura facie, quia contemplativa vita, in quantum a mundi actibus libera, tantum in Dei contemplatione perspicua lit. Quam comparationem et de Phenenna et Anna, et de Maria et Martha, strenuus lector conjicere potest.

29. Sciendum vero est quod omnis conversus ad Deum, prius per activam vitam, hoc est, simplicem actionem, exhaustire debet pristina vitia, quæ se illi in via Dei opponunt, et sic deum ad contemplationem surgere; qualiter defæcatus ab omni face peccaminum, mundo corde, et justo corpore, ea quæ Dei sunt libere valeat speculari.

30. Nam qui per simplicem actionem ad bene operandum necdum idoneus est, nequamquam se ad contemplationem extendere debet, ne forte 340 dum indiscrete inchoare appetit quod perseverare non valet, lapsus deliquit, et ea quæ renuntiavit rursus repetat, et fiant novissima pejora prioribus.

31. Hoc quippe significat quod Veritas universus infirmos mente ab hac intentione salubriter compefcens, ait: *Quod si oculus laus dexter scandalizat te, per quem signatur vita contemplativa, erue eum, et profice abs te (Matth. v, 29).* Duo quippe oculi in facie, activa vita, et contemplativa in homine.

32. Qui igitur per contemplationem docebat errorem, melius est, si, evulso contemplationis oculo, servet sibi unum vitæ actualis obtutum, ut sit utilis illi per simplicem actionem ire ad vitam, quam per

contemplationis errorem inuti in gehennam inexstinguibilem.

53. Hoc rursus idem Dominus in eo quem a legione dæmonum curavit ostendit, cum illum se sequi volentem prohibuit, dicens: *Vade in domum tuam, et narra quanta tibi fecerit Deus (Matth. ix, 6)*; hoc mystice exprimens, quia qui multis vitiis adhuc noxius est, Deum sequi per contemplationem non potest.

54. Hoc etiam lex figuratim præcipit, cum dicit: *Si quis ædificavit domum novam et non dedicavit eam, vadat, et revertatur in domum suam, ne forte moriatur in bello, et alius homo dedicet eam. Quis est homo qui plantavit vineam, et necdum fecit eam esse communem, ex qua vesci possit? Vadat, et revertatur in domum suam (Deut. xx, 5)*, et cætera.

55. Id est, qui adhuc per simplicem vitam neque se optime regere novit, neque domui suæ præesse scit, ad spirituales malitiam, hoc est, ad sacerdotale ministerium nequaquam conspirare debet: ne forte per ignaviam mentis, et vitam reprobam et ipse pe-

reat, et cæteris se sequentiis exemplum perditionis relinquat.

56. De talibus ait Apostolus: *Qui enim domui suæ præesse nescit, quomodo Ecclesiæ Dei diligentiam habebit? Non neophytum, ne in superbiam elatus in iudicium incidat diaboli (I Tim. iii, 5, 6)*.

57. Sciendum vero est quod activa actio ad obtinendam vitam si recte, ut decet, teneatur, absque contemplativa, id est, absque rerum remuneratione sibi sufficit, etiam si cuncta quæ habet renuntiare non valeat. Contemplativa autem, quousque mortaliter vivimus, sine activa se explicare non valet.

58. Nemo quippe tam perfecte in hac vita in Dei contemplatione suspensus vivere potest, ut saltem propter carnis infirmitatem et fraternam compassionem ad terrenam actionem descendere illi necessarium non sit.

59. Quamobrem activa vita hic habet inchoationem, et finem; contemplativa autem in hac vita incipit, sed in futura percipitur [*Fortè, perficitur*]. Et ideo non ante mortem carnis, sed post mortem ad id quod ardentè diligit pervenire potest.

APPENDIX XV

NORMA VIVENDI.

341 1. Age, fili, ut oportet, age ut decet, age ut dignum est. Propone tibi ut non pecces, ut culpas tuas non reiteres, post lapsum denuo ne delinquas; bona et mala prout eveniunt tolera; quæcunque eveniunt mente libera sustine; patientiæ et mansuetudini ante omnia operam des; irrisionem despiciendo supera; sagittas contumeliæ patientiæ clypeo frange; præpara contra omnem aspectum clypeum patientiæ; contra linguæ gladium tolerantiam præbe scutum, tacendo siquidem melius vinces (Vide *Isidoriana, cap. 82*).

2. Disce a Christo modestiam, disce et moderantiam, tolerantiamque Christi attende, et non dolebis injurias. Maxima est virtus, si non lædis a quo læsus fueris, vel etsi læsus permittis. Maxima est virtus, si cuiuscunque nocere potuisti parcis; quando enim cruciari propterea, peccata tua præcingunt te; quando minaris, mala tua iter faciunt; quidquid tibi adversi evenit, propter peccata tua tibi evenit. Consideratione igitur justitiæ dolorem tempera; melius dolorem portabis, si pro quibus tibi eveniunt intendas.

3. Cam igitur tibi derogatur, ora; eum maledicitur, tunc benedic; maledictioni benedictionem opponere, et irascentem patientia delinire stude; blandimento iracundiam fervescens dispelle; nequitiam bonitate verbi vince; malitiam benignitate, inimicos omnes modestia placa, aliorum mala tua bonitate supera. Tranquilla mente illatas contumelias perde, aperi tranquillo corde dolores; vulnus in imo corde, quamvis grave sit, apertum evaporat, valde autem comedit animum inclusum. Quanto enim magis tegis, tanto magis auges; aperi igitur grato animo, et non te exerceat.

4. Si tristaveris in aliquo fratrem tuum, satisfac ei. Si peccaveris in illum, pœnitentiam age cum eo. Si offenderis aliquem, propitia eum prece, parce velociter, ad reconciliationem offensionis tuæ cito veniam postula; non dormites, nisi convertaris ad pacem; non requiescas, nisi reconciliatus fueris fratri tuo. Revoça eum celerrimo dilectionis affectu. Revoça eum humilitate ad gratiam; humilitatis affectu illi te prosterne, et supplici modo veniam deprecare; petenti quoque tibi veniam libenter indulge, et poscenti indulgentiam placatus dimitte.

5. Reverentiam sanctam amplectere, et confestim benigna suscipe charitate; peccanti juste non dimittas, sed culpam sciturus, quia in te est venturum iudicium; non habebis indulgentiam, nisi dederis. Etsi ille non supplicet, sibi quoque humiliter dimitti non postulet, si peccatum suum mala consuetudine non

cognoscat conscientia, tu tamen ex corde relaxa, veniam quoque propria voluntate concede; aufer a corde fraternam offensam, vel offensionem, et alienæ nequitiam non servito; odium enim a Deo separat, nec sanguine fuso deletur.

6. Pacem ama, pacem dilige, pacem cum omnibus habe et tene, **342** omnesque in mansuetudine et charitate complectere; præpara amplius amare quam amari ipse; non sis in pace infidus, non sis levis in amicitia, retine semper vinculum constantiæ; odientes ad pacem invita.

7. Discerne te tuo, non alieno iudicio; nec ex alieno sermone, sed ex tua te mente metire. Nemo melius et magis scire potest quid tu scis quam tu, cum conscius tui es. Quibus vero prodest, si malus, si bonus prædiceris; aut quæ laus hominum pertinet ad te, si alius es quam laudaris? Quapropter vita simulationem, vita hypocrisin, sub obscuriori veste non simula sanctitatem. Qualis haberi vis, talis esto professione tua et habitu; et in incessu tuo sit simplicitas, et in motu puritas; nihil dedecoris, nihil lasciviæ, nihil petulantiam, nihil insolentiæ in incessu tuo appareat; gestus enim corporis signum est mentis; non præbeas de te aliis spectaculum, nec aliis obtractandi locum.

8. Non te adjungas levibus personis, nec te admisceas vanis; vita malos, cave iniquos, fuge malignos, sperne ignaros, fuga a te turbas hominum, maxime illius ætatis qui ad vitia proni sunt. Bonis jungere, et sanctis individue sociare. Si feceris, socius conversationis illius corum eris et virtutum; periculum enim est pessimis sociari, melius est eorum odium quam consortium.

9. Claude aures, ne audias aliquid impudicum; vanus enim sermo cito pollutit mentem, et facile læditur turpibus, et malis omnibus, agiturque libenter quod auditur. Nemo enim creditur odisse quorum relatione non læditur; nihil ex ore tuo procedat quo turpescas, vel quod turpe sit; sed hæc erumpant ex ore tuo, et ex labiis, quæ aures non polluant audientium; sermo enim vanus conscientiam vanæ est index. Mores hominis lingua pandit, et qualis sermo ostenditur, talis animus comprobatur. Ab otioso sermone compesce linguam, nec inania verba loquaris; sermo enim otiosus non erit sine iudicio. Unusquisque enim redditurus est rationem sermonum suorum, ante uniuscujusque hominis faciem stabunt verba sua. Qui verba mala non reprimit, ad noxia cito transit; et qui minima non respuit, in